

افغانستان - تاجکستان
ورکشاپ آب سرحدی
مادیول سیزدهم
آموزش از راه دور

۱۳. برق و آبیاری دریا‌های پنج و دریای آمو

- معلومات سیستم دریا‌های پنج و آمو در سال‌های بارانی و خشک متفاوت است، بنابراین آن باید به دقت در این مورد قضاوت شود. البته امکان تعمیم بخشیدن آن وجود دارد.

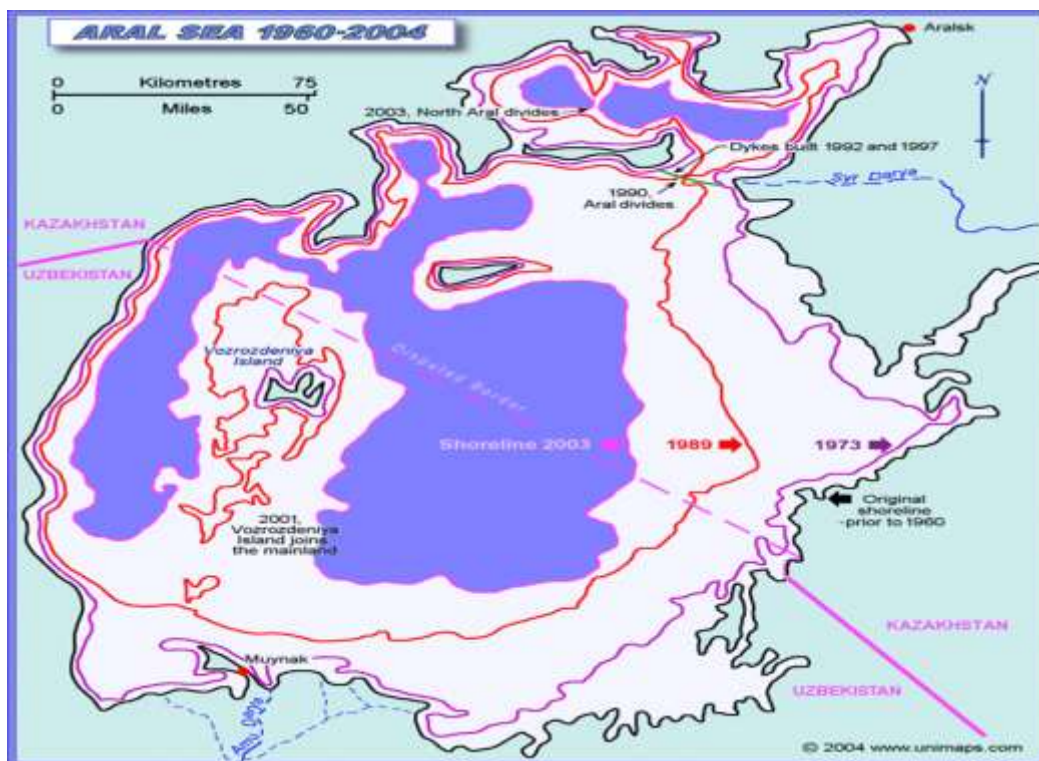
شکل ۱۳، ۱: به سوی غرب تصویر جریان دریایی پنج که از کوه‌های پامیر خارج می‌شود افغانستان در دست چپ و تاجکستان در دست راست آن موقعیت دارد.

- به افغانستان و تاجکستان پیشنهاد شده است تا اکثریت فعالیتهای هایدرو لوجیکی را از قبیل میتودولوجی جمع اوری داتای هایدرو لوجیکی، مراقبت پوشش برف و مراقبت یخچالها را باهم شریک سازند.

- دریای آمو در آسیای مرکزی، از جمله یکی از بزرگترین دریاها به حساب می‌رود و در افغانستان، بعد از دریای کابل دارای طول بیشتر است و شش کشور از آن استفاده مشترک دارند (افغانستان، قزاقستان، قرغیزستان، تاجکستان، ترکمنستان و ازبکستان).
- دریای پامیر به سوی غرب جریان داشته و در افغانستان از جهیل زرقلو دهلیز و اخان سرچشمه می‌گیرد، برای اینکه دریای پنج را تشکیل دهد، به دریای و اخان یکجا می‌شود. این دریا سرحد ولایت بدخشان، افغانستان را با تاجکستان تشکیل می‌دهد.
- ۶۰۰ کیلو متر بعد تر در غرب، دریای و خش به حیث معاون با دریای پنج یکی شده و دریای آمو آغاز می‌شود.
- از طرف افغانستان معاونین عمده، دریاها و کوچه و کنده اند.
- مجموع آب دریای آمو، از هر منبع که باشد در سال ۷۹ کیلو متر مکعب است، که در سال ۱۹۶۰ م، قبل از آنکه از آب آن در آبیاری استفاده شود، بحیره ارال یا جهیل ارال که چهارمین جهیل بزرگ جهان است را در شرایط بهتر قرار داده بود.
- بعد از آن سطح آب جهیل ارال روبه کاهش گذاشت و موجودیت آن را تحت سوال قرار داده است و شاید نجات یافته نتواند.

شکل ۲، ۱۳: حوزه بزرگ جهیل ارال و حوزه فرعی سیر دریا و آمو دریا.

شکل ۳، ۱۳: نقشه کاهش آب جهیل ارال.

شکل ۴، ۱۳: تصاویر قمری مصنوعی از ۱۹۸۹-۲۰۱۴ میلادی سیر نزولی جهیل ارال.

شکل ۴،۱۳: حوزه دریایی آمو و معاونین آن در افغانستان و تاجکستان.

شکل ۴،۱۳: حجم نسبی آب در آب.

- مدیریت دریای پنج و آمو در وقت اقتدار شوروی و بعد از آن، برای بسیاری این شش کشور یک فاجعه محسوب شده و بعد از سال ۱۹۹۱م، افغانستان از طرف کشورهای دیگر سرحدی دریای آمو، به کلی فراموش و نادیده گرفته شده است.

شکل ۱۳، ۷: وضع مدیریت آب در آسیای مرکزی و تاثیر آن

- به شکل اوسط سالانه ۴۹،۶ میلیارد مترمکعب یا کیلومترمکعب آب از تاجکستان به دریای آمو یکجا می شود که ۶۶٪ مجموع جریان آب دریای آمو را تشکیل میدهد. ۱۷ کیلو متر مکعب و یا از مجموع آب دریای آمو ۲۳٪ ان از افغانستان به دریای آمو میریزد.
- در سالهای بارانی در افغانستان آبی که از افغانستان به آمو میریزد، شاید ۲۴ کیلو متر مکعب باشد، لکن در سالهای خشکسالی این مقدار به ۱۴ کیلومتر مکعب کاهش می یابد.
- در سالهای ۱۹۴۶م افغانستان حق داشت که از آب دریای آمو ۹ کیلو متر مکعب آنرا در سال مورد استفاده قرار دهد. این قرارداد با اتحاد شوروی امضا شده بود. این قرارداد تا حال به حال خود باقیست ، لکن تا اندازه زیاد افغانستان از آن مستفید نه شده است.
- در سال ۱۹۷۷م افغانستان از اتحاد شوروی تقاضای آب ۹ کیلومترمکعب را کردند، لکن اتحاد جماهیر شوروی تنها به آب ۶ کیلومترمکعب موافقه کرده اند.
- در سال ۱۹۸۷م بر اساس پروتوکول شماره ۵۴۴ ، ۶۱،۵ کیلومترمکعب آب دریای آمو به تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان، و قزاقستان تخصیص داده شد و افغانستان تنها از ۲،۱

کیلومتر مکعب آب دریای آمو مستفید شده میتواند. متاسفانه بعد از آن با افغانستان در این مورد مشورت صورت نگرفت.

- مقداری آبیکه از دریای آمو استفاده می شود قرار ذیل اند :

ازبکستان از 26 – 40 کیلو متر مکعب

ترکمنستان 23 – 28 کیلو متر مکعب

تاجکستان 7.5 – 8.5 کیلو متر مکعب

افغانستان 5 کیلو متر مکعب

قرغزستان 0.1 – 0.5 کیلو متر مکعب

- افغانستان پلان دارد که بالای دریا های کوچک و کندز 8 بند را که معاونین دریا های پنج و آمو اند تاسیس کند و از آب اضافی در تولید برق و ابیاری استفاده کند.
- افغانستان و تاجکستان هر دو پلان دارند که بالای دریا پنج 10 بند را که بین هر دو کشور جریان دارد احداث کنند.

شکل ۱۳: پل جدید دریای پنج بین افغانستان و تاجکستان.

- مشکلات عمده دریا های پنج و آمو اهتکال مناطق ساحلی است. در نتیجه اهتکالات دریا به طرف جنوب پیش آمده و خاک بیشتر افغانستان را تخریب کرده است. که به خاطر محافظت مناطق ساحلی آهن کهنه (scrap metal) یا دیوار سنگ ضرورت است که افغانستان توان مصارف آنرا ندارد.

شکل ۹،۱۳: پل دوستی بالای دریایی آمو بین افغانستان و ازبکستان، تلاش صورت گرفته که توسط زره از کار افتاده شوروی، ساحل افغانستان را محافظت کند.

سوالات مادیول سیزدهم آموزش از راه دور (در اینجا کلیک کنید)